

Így láttam az '56-os forradalma

1956. október 23-án délután öt órától 24-én reggel 7 óráig Birthler doktornő volt az ügyelet. Őt egy beteg miatt ébresztette az éjszakás nővér úgy hajnali 5 óra tájban. Akkor érkezett meg a városból az osztályos takarítónő is, aki az átélt izgalmak miatt szinte remegve mondta el, hogy milyen nehezen tudott most bejönni a kórházba, a Bocskai utcán szinte lehetetlen átjutni az egyik oldalról a másikra, mert Vásárosnamény felől sűrű sorokban özönlenek a szovjet tankok. Az elmondás után figyelt fel a doktornő az épületben is észlelhető monoton zajra, dübörgésre. A Bocskai utca, amelyiken a tankok vonultak, amelyiken a takarítónőnek át kellett jönnie, alig 100 méternyi távolságra van a belgyógyászati épület mögött. Közöttük csak egy fás-bokros rész terül el. A doktornő szobájában bekapcsolta rádióját, és abban is szokatlan dolgokat észlelt. Zenét közvetítettek, de a híradások elmaradtak. Igazán csak az lepte meg, hogy időnként lövéshez hasonló hangokat is lehetett hallani, ezért ébresztett fel engem. Jóban voltunk, politikailag hasonló véleményen. Olvastunk, hallottunk a „Szezei válság”-ról, de a konfliktust tőlünk távolinak tartottuk, úgy gondoltuk, miniket az nem érinthet. Bár hetek óta valami feszültséget lehetett érezni. Ilsevel megbeszéltük az

észlelteket, utána dolgozni kellett, a betegek ott voltak. Munka közben híreket kaptunk a városból, rádióból, a beteglátogatóktól és más kollégáktól.

Ebédidő alatt többen felmentünk a városba, velünk volt Eisert Árpád főorvos is. A városközpontban, ahol a Beregszász, Vásárosnamény, Nyíregyháza-i 41-es út és a 4. számú Csap, Záhony, Nyíregyháza, Budapest főút találkozik, a déli órákban egy baleset történt. Egy szovjet páncélos felborított egy ott haladó lovaskocsit. Sérülés nem történt, de emiatt az egész páncélososzlop megállt. Eisert főorvos, aki Prágában szerezte orvosi diplomáját, és kitűnően beszélt a szláv nyelveket, szóba elegyedett a balesetnél intézkedő tiszttel. Tőle tudtuk meg, hogy a szovjet páncélos alakulat már pár hét óta a magyar határnál, Beregszász alatt állomásozott, és most éppen a Szezei-csatornához mennek. Megmosolyogtuk ezt az értesítést, de elgondolkodtunk azon, hogy van-e összefüggés azzal, hogy most október 24-én Budapesten utcai harcok voltak. A későbbiekben általánosan ismert volt az a történet, hogy mikor az orosz katonák Budapestnél meglátták a Dunát, azt kérdezték a velük beszélgető civilektől, hogy ugye ez a Szezei-csatorna?

Munkánkat folytattuk, de estenként összeültünk, és külön-

1956-ban mint szakorvos egy 4x5 méteres szobában laktam a belgyógyászati épület emeletén. Egy hasonlóban lakott Birthler Ilse doktornő. Abban az időben a már nem is kezdő, fiatal orvosokat így helyezték el a kórházakban, és azzal a tudattal élet, hogy a közeli években nem is kapnak egy komfortos, városi lakást. A dr. Sarvay Tivadar főorvos által vezetett 80 ágyas belgyógyászati osztályon három másodorvos dolgozott, sőt volt idő, mikor őt is.

böző rádióadásokat hallgattunk, Londont, Amerika Hangját, Szabad Európát, Madridot és Budapestet. Vitakoztunk és agódtunk. Az ott észlelték alapján többségünk teljesen kilátástalannak ítélte meg a forradalmat, hiszen a szemek előtt özönlöttek Budapest felé a szovjet tankok. A forradalom sikerei, meg a Szabad Európa rádió felelőtlen ígéretesei, biztatásai időnként még minket is optimistává tett, hiszen az egész ország a forradalom sikereiért szorított, a csodát remélte. Emlékezetem szerint október végén, talán 28-án az esti órákban történt Nyíregyházán az egyetlen, halálos áldozattal és sebesültekkel járó incidens. A kórházba szállítottaktól, illetve a kísérőktől tudtuk meg a részleteket. Valamelyik üzemben vagy közeli térszében gyűlést tartottak. Ott úgy ítélték meg a helyzetet, hogy a forradalom hathatós támogatásához fegyverekre van szükségük. Azokat a kórházhoz körülbelül 600 méterre lévő, Damjanich János Gyalogsági Laktanyából akarták beszerezni. Körülbelül 30-40 személy – férfiak és nők vegyesen – teherautókra szálltak, és a laktanyához hajtottak. Kérésüket az ügyeletes tiszt elutasította, ezért a tömeg megindult a laktanya felé. A bejáratnál szemben felállított golyószóróból tüzelni kezdtek a tömegre. A lövedékek az útburkolati kockaköveken megpattanva, a földön fekvő emberekben súlyos, roncsoló sérüléseket okoztak. Nem tudom, hányan haltak meg, a kórházba 5-6 komoly

sérültet hoztak. Konkrétan csak egy személyre emlékszem, mert azzal a későbbi hónapokban is találkoztam. A lövedék vagy repeszték széttroncsolta az állát, az állkapocscsont száraiból csak rövid rész maradt meg néhány foggal. Szerencsére nagyér-sérülés, erős vérzés nem volt, és kórházi ellátást is gyorsan kaptam, a laktanya közel volt a kórházhoz. Eisert főorvos az akut ellátás után az arcon és az állon plasztikai műtéteket végzett. A volt sérültet körülbelül egy év múlva is láttam elfogadható arccal, de a rágással problémája volt.

Október utolsó napjaiban, mikor a Szabad Európa rádió a megalapozatlan nyugati segítséget hangoztatta, a budapesti rádió meg a szovjet csapatok fővárosból és az országból való kivonulását sugározta, ugyanakkor mi Szabolcsban ez utóbbinak az ellenkezőjét észleltük, akkor egyik este dr. Madár Róbert kollégánk felhívta a budapesti rádiót.

A kolléga egy budapesti, jól szituált zsidó fiú volt, akit néha még hecceltünk is, miért került ő ide, az isten háta mögötti városba. Kérdeztük, hogy neki miért nem jutott egy nívós budapesti állás? Erre nem válaszolt, de mi sejtettük. Tudtuk azt, hogy 1952-ben osztályidegennek minősített arisztokrata és katonatiszti családokkal együtt több gazdag, nagypolgári zsidó családot is kitelepítettek Budapestre a Hortobágyra, Szabolcsba. Ismert volt az is, hogy a zsidóság egy része akkor sem szimpatizált a kommunizmus esz-

mint nyíregyházi kórházi orvos

Azokban a kritikus napokban dr. Salamon István volt a kórház igazgatója

méivel, és annak a durva terrorizmust végrehajtó embereivel. Nem értett egyet azokkal a volt üldözött sorstársaikkal sem, akik a bosszútól túlfűtötten túllícitálták a moszkvai irányítókat.

Sikerült is Madár kollégának beszélnie a Magyar Rádióval. Elmondta, hogy október 24-e óta folyamatosan mennek a szovjet páncélosok Budapest felé. Kérte, majd követelte, hogy ezt mondják be a hírekbe, ne hazudozzanak. Ezt a beszélgetést a következő pár estén még megismételte, de ezeket a híreket a Magyar Rádióban nem mondták be, nem értesítették sem a forradalmárokat, sem a Nagy Imre kormányt. November 4. után Madár kolléga elhagyta a kórházat, majd rövidesen az országot is. Nem várta meg, hogy a Kádár-legények keressék fel őt.

Körülbelül október 26-ra gyűlést hívtak össze a kórházba, hogy ki, arra már nem emlékszem. Abban az időben dr. Salamon István – aki előzőleg a szülészet-nőgyógyászatban dolgozott – volt a kórház igazgatója. A gyűlést ő nyitotta meg és vezette. Rövid ismertetést adott a megyénél, illetve a pártbizottságnál szerzett értesüléseiből. Közben a tömeg zajongott, hangoskodott. Ez így ment per-

ceken át, úgy látszott, hogy az egész összejövetelnek semmi értelme nincs. Ekkor szólalt fel Gábrriel Aurél főorvos. Ő egy rokonszenves megjelenésű, fiatal, határozott, jó orgánumú, mindenki által tisztelt, kiváló szakember volt. Javasolta, hogy tartsanak rendet, ő most feljegyezi a szólni kívánókat, és majd egymás után megadja a jelt a hozzászólásra. Nem ment fel a pódiumra, ott maradt állva a fal mellett, és onnan jelzett a következőnek. Ettől kezdve a gyűlés rendben zajlott le. Gábrriel főorvos tekintélye és határozottsága megakadályozta, hogy különböző hangoskodó alakok zavart keltsenek. A kórházon belül a későbbiekben is rend volt, mindenki fegyelmezetten végezhetett munkáját.

Később a rendszeret, határozottság lett Gábrriel főorvos veszte. Ugyanis a forradalom bukása után, a Kádár-terror idején a nyomozóknak már irányítókat, vezetőket kellett felmutatni, és azok akkor már az egész vizsgálatot úgy irányították, a jegyzőkönyvekben úgy írták le, hogy Gábrriel főorvos hívta össze, szervezte meg és vezette a forradalmi gyűlést. És ezt a kiváló szakembert rövidesen letartóztatták, elhurcolták. Hosszú vizsgálati fogsága alatt nagyon sok testi és lelki megaláztatás, megpróbáltatás érte. Majd a Kádár-féle vérbíróság „a demokratikus államrend megdöntésére irányuló, gyűlöletre izgatás” bűntette miatt két év börtönbüntetésre és három év közügyektől való eltiltásra ítélte. A váci börtönbent-kórházban ki is töltötte büntetését. 1959. áprilisban „kegyelemmel” szabadult, de utána még hónapokig állás nélkül volt. Börtönévei alatt felesége két apró gyermekkel fizetés nélkül élt. Majd Leninvárosban – Tiszaujvárosban – üzemorvosként alkalmazták. Ezt is megirigyelte valaki, de valószínűbb, hogy

abban a szocialista városban egy '56-os forradalmárt megbízhatatlannak tartottak, ezért egy borsodi, eldugott kis faluba körzeti orvosnak akarták áthelyezni. Két kisgyerekekkel ezt nem vállalta. A Dunántúlon, Padragkúton lett bánya-körzeti orvos. Végig nehéz körülmények között éltek. Ott dolgozott 1964 januárjában bekövetkezett haláláig, amit mellékvese-daganat, a mindig nehezen és későn diagnosztizálható, a mellűrben és tüdőben mutastasist képező betegség okozott. Meggyőződésem, hogy a rosszindulatú daganat keletkezésében és progressziójában nagy szerepet játszottak az 1957 utáni megaláztatások és a sok szenvedés. Pedig azon az 1956 októberi gyűlésen csak a rend és a fegyelmezett, jó munka érdekében vállalt szerepet. Mint mindenki, ő is helytelenítette a megye tehetetlen és korrupt egészségügyi vezetését.

Dr. Gábrriellel egy időben még dr. Dohnál Jenő kórházi gyermekgyógyász osztályvezető főorvost és dr. Babicz Béla körzeti főorvost is elítélték, akik Nyíregyházán nagy tiszteletben álló, kiváló orvosok voltak. És ugyan

miért kellett nekik börtönbent szenvedniük, és miért kellett megfosztani Nyíregyháza és Szabolcs megye népét ennek a három nagy tudású orvosnak a gyógyító, segítő munkájától? Csak azért, mert az akkori tehetetlen és korrupt, hiú és szűk látókörű egészségügyi vezető nem tudta elviselni, hogy az '56-os forradalom idején valakik ki merték mondani, hogy ő a „nagykaroly”, vezetésre alkalmatlan. Ezért a bosszútól vezérelve, semmire és senkire nem volt tekintettel, mindent meg tett, hogy ez a három ember pusztuljon.

Ezzel az írásommal Gábrriel főorvosra óhajtottam emlékezni, akit eddig méltatlanul elhallgattak. Egy kórházban vele én csak pár évig dolgoztam, de mint a szülészet-nőgyógyászati osztály belgyógyász konziliárusa a betegágy mellett gyakran találkoztunk.

Gábrriel Aurél doktorra mindenkor nagy tisztelettel emlékszem, mert egy kiváló ember, egy sokra hivatott, nagy tudású orvos volt, és az 1956-os magyar forradalom igazságtalanul elítélt áldozata.

Dr. Tar Gyula

